# Puolustusvaliokunta

**Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetun lain ja rakentamislain muuttamisesta**

**Ympäristövaliokunnalle**

## JOHDANTO

### *Vireilletulo*

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetun lain ja rakentamislain muuttamisesta (HE 3/2026 vp): Asia on saapunut puolustusvaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava ympäristövaliokunnalle.

### *Asiantuntijat*

Valiokunta on kuullut:
- neuvotteleva virkamies Tommi Nordberg, puolustusministeriö
- hallitusneuvos Pauliina Kanerva, työ- ja elinkeinoministeriö
- lainsäädäntöneuvos Mikko Koskela, ympäristöministeriö

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:
- Huoltovarmuuskeskus

## VALIOKUNNAN PERUSTELUT

### Esityksen tavoitteet

*(1)* Hallituksen esitys (HE 3/2026 vp) sisältää muutoksia vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annettuun lakiin sekä rakentamislakiin. Tavoitteena on helpottaa ja nopeuttaa sellaisten tuotantolaitosten luvitusta ja sijoittamista, joilla on olennainen merkitys maanpuolustukselle puolustusteollisuuden tai huoltovarmuuden kannalta kriittisten tuotteiden valmistuksessa. Voimassa oleva lainsäädäntö tunnistaa nimenomaisesti puolustushallintoa ja sen omaa toimintaa koskevat tarpeet, mutta ei kaikilta osin ota huomioon maanpuolustukselle tärkeiden, yksityisessä hallinnassa olevien vaarallisia kemikaaleja ja räjähteitä käsittelevien ja varastoivien kohteiden lupahakemusten käsittelyä, tiedoksiantovaatimuksia ja tietojen käsittelyä koskevia erityistilanteita.

Valmis
5.0

*(2)* Saadun selvityksen mukana nykyinen sääntely on rakennettu pääosin siviilitoiminnan ja avoimuuden lähtökohdista. Tämä tarkoittaa, että vaarallisia kemikaaleja ja räjähteitä käsittelevien laitosten hankkeissa korostuvat laajat kuulemiset ja tiedonsaanti, mikä on tärkeää ympäristön ja turvallisuuden kannalta, mutta voi joissakin puolustukseen liittyvissä hankkeissa olla ongelmallista kansallisen turvallisuuden näkökulmasta. Esityksellä pyritään löytämään tasapaino siten, että osallistumis- ja muutoksenhakuoikeudet säilyvät, mutta kaikkein arkaluonteisimpien tietojen levittämistä voidaan rajoittaa, jos se on välttämätöntä maanpuolustuksen kannalta.

*(3)* Käytännössä esitys luo mahdollisuuden hankkeiden lupien nopeampaan käsittelyyn, luo uuden erityisen sijoittamisluvan, jolla laitoksia voidaan tietyin edellytyksin sijoittaa myös ilman asemakaavaa, sekä mahdollistaa sen, että kansallisen turvallisuuden kannalta arkaluonteisia tietoja voidaan rajoittaa julkisuudessa. Rakentamislakiin ehdotetaan lisättävän kunnan rakennusvalvontaviranomaiselle mahdollisuus tietyin edellytyksin myöntää luvan hakijalle oikeus rakentamisen aloittamiseen ennen kuin poikkeuslupa, johon rakentamisluvan myöntäminen on perustettu, on tullut lainvoimaiseksi. Edellytyksenä poikkeuksen soveltamiselle olisi puolustusministeriön lausunnon perusteella laitoksen olennaiseksi katsottava merkitys maanpuolustukselle sekä se, että luvanhakija olisi asettanut hyväksyttävän vakuuden. Valiokunta korostaa, että itse turvallisuusvaatimuksista ei tingitä: laitosten on edelleen täytettävä kemikaaliturvallisuutta ja rakentamista koskevat vaatimukset.

*(4)* Valiokunta yhtyy kuultujen asiantuntijoiden arvioon siitä, että nykyinen lupajärjestelmä on monimutkainen ja valitusprosessit voivat hidastaa hankkeiden toteuttamista vuosia. Valiokunta viittaa tässä yhteydessä parhaillaan käynnissä olevaan 200 miljoonan euron hankkeeseen, jossa Forcit rakentaa Poriin mittavaa TNT-tuotantolaitosta. TNT on räjähdeaine, jota käytetään ammuksissa tai kranaateissa ja joka on kriittisen tärkeä ammustuotannon kannalta. Tällä hetkellä Euroopassa on vain yksi tuotantolaitos (Puolassa), jossa ainetta tuotetaan. Porin TNT-tehtaan lupapäätöksistä on valitettu Turun hallinto-oikeuteen, ja oikeusprosessi tulee merkittävästi hidastamaan tehtaan valmistumista.

*(5)* Valiokunnan saaman selvityksen mukaan ei ole poissuljettua, että nykyistä laajaa valitusoikeutta voidaan tietoisesti käyttää Suomeen vihamielisesti suhtautuvien tahojen toimesta maanpuolustuksen kannalta tärkeiden laitosten rakentamisprosessien viivyttämiseen. Tällöin kyse olisi selvästi hybridivaikuttamisesta. Nyt esitetyllä sääntelyllä pyritään osaltaan varmistamaan, että jatkossa maanpuolustukselle tärkeiden tuotantolaitosten rakentaminen saadaan käyntiin ilman viiveitä.

*(6)* Valiokunta pitää hallituksen esitystä erittäin tarpeellisena nykyisessä turvallisuustilanteessa ja kiirehtii sen voimaan saattamista. Valiokunta tarkastelee lausunnossaan esitystä oman toimialansa näkökulmasta.

**Sotilaallisen huoltovarmuuden merkitys Suomen puolustukselle**

*(7)* Valiokunta toteaa, että esitystä on tarkasteltava laajemmassa kontekstissa, jossa arvioidaan niitä tekijöitä, joihin Suomen uskottava puolustus perustuu. Suomen puolustuksen keskeisiä

pilareita ovat Nato-jäsenyyden lisäksi yleinen asevelvollisuus ja sen tuottama laaja ja osaava reservi, riittävä materiaalinen valmius sekä sotilaallinen huoltovarmuus.

*(8)* Sotilaallinen huoltovarmuus on keskeinen osa kansallista puolustuskykyä. Se tarkoittaa kykyä turvata Puolustusvoimien ja muiden turvallisuustoimijoiden materiaalinen, logistinen ja infrastruktuurinen toimintakyky kaikissa turvallisuustilanteissa, mukaan lukien pitkäkestoiset kriisit ja aseelliset konfliktit. Huoltovarmuus nojaa osaltaan koko yhteiskunnan infrastruktuuriin, liikenneverkkoihin, teollisiin valmiuksiin ja kansainvälisiin yhteyksiin.

*(9)* Suomen huoltovarmuusjärjestelmä perustuu kokonaismaanpuolustuksen periaatteeseen, jossa eri hallinnonalat, elinkeinoelämä ja viranomaiset toimivat tiiviissä yhteistyössä. Valiokunta huomauttaa, että tämä laaja-alainen toimintamalli on kansainvälisesti poikkeuksellisen hyvin organisoitu. Suomessa on osaamista, strategisia varmuusvarastoja ja toimivia huoltovarmuuskeskuksia.

*(10)* Suomi on riippuvainen ulkomaisista raaka-aineista, puolustustarvikkeista ja järjestelmistä, joiden saatavuus voi heikentyä kriisitilanteessa. Tämän vuoksi mahdollisimman laaja kotimainen puolustustarviketuotanto on kriittisen tärkeä tekijä Suomen kokonaispuolustuskyvyn varmistamisessa. Suomalaista puolustusteollisuutta on Ukrainan sodan alkamisen jälkeen alettu voimakkaasti kehittää, ja sillä on myös yhä suurempi työllistävä vaikutus Suomessa.

*(11)* Hallituksen esityksessä tuodaan esiin (s. 8), ettei Puolustusvoimien lakisääteisiin tehtäviin kuulu teollinen toiminta eikä puolustushallinnolla itsellään ole edellytyksiä toimia suuren mittakaavan teollisena toimijana. Valiokunta toteaa, että tärkeä poikkeus tästä on Puolustusvoimien Räjähdekeskuksen ylläpitämä oma räjähdetuotanto, tutkimus ja räjähteiden elinkaaren hallinta, joka vahvistaa sotilaallista huoltovarmuutta. Pääsääntö kuitenkin on se, että puolustusmateriaalia Suomessa tuottavat yritykset, joiden kanssa Puolustusvoimat on solminut erilaisia hankinta- ja valmiussopimuksia.

**Puolustusministeriön rooli uudessa sääntelyssä**

*(12)* Hallituksen esityksen mukaan puolustusministeriölle annetaan tärkeä rooli maanpuolustukselle tärkeiden tuotantolaitosten lupaprosesseissa. Ministeriön tehtävänä on arvioida ja lausua, onko jokin siviilitoiminnassa oleva tuotantolaitos maanpuolustuksen kannalta olennainen. Jos puolustusministeriö antaa tästä myönteisen lausunnon, viranomaiset voivat soveltaa esitykseen sisältyviä erityissäännöksiä, kuten lupien ja ilmoitusten käsittelyn etusijaa sekä tietojen antamisen rajoituksia kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi. Lausunto liitetään lupahakemukseen, ja siinä ministeriö ottaa kantaa myös siihen, missä määrin hanketta koskevaa tietoa voidaan rajoittaa julkisuudessa.

*(13)* Rakentamislain puolella esitys velvoittaa kunnan pyytämään puolustusministeriöltä lausunnon silloin, kun haetaan maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen sijoittamislupaa. Tässä yhteydessä ministeriön tehtävänä on arvioida erityisesti hankkeen sijoittamiseen liittyviä maanpuolustusnäkökulmia, kuten sijaintiin liittyviä riskejä ja sitä, voidaanko tuotannon jatkuvuus turvata myös kriisi- ja sota-aikana. Ministeriön näkemys toimii näin keskeisenä osana lupaharkintaa, vaikka varsinainen lupapäätös tehdään muissa viranomaisissa. Edellytyksenä

poikkeuksen soveltamiselle olisi, että tuotantolaitoksella olisi puolustusministeriön lausunnon perusteella olennainen merkitys maanpuolustukselle sekä se, että luvanhakija olisi asettanut hyväksyttävän vakuuden sen varmistamiseksi, ettei päätöksen täytäntöönpano tekisi muutoksenhakua hyödyttömäksi.

*(14)* Edellä todettuun viitaten valiokunta toteaa, että puolustusministeriöllä on erityinen vastuu varmistaa, että kansallisen turvallisuuden parantamisen perusteella erityisluvitettavien kohteiden seula on mahdollisimman tiukka ja kaikille osapuolille ja erityisesti kunnille – joilla on yksin oikeus päättää alueensa maankäytöstä kaavoituksen avulla – aukottomasti perusteltavissa. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan uusi sääntely koskee lukumääräisesti pientä määrää tuotantolaitoksia, joten lakimuutoksilla ei käytännössä ole suurta vaikutusta kuntien kaavoitusmonopoliin.

## Yhteenveto

*(15)* Valiokunta toteaa, että esityksen taustalla on ennen kaikkea heikentynyt ja epävarmempi turvallisuustilanne Euroopassa. Venäjän hyökkäys Ukrainaan ja yleinen geopoliittinen jännite ovat osoittaneet, kuinka tärkeää on, että valtioilla on omaa puolustusteollista tuotantokykyä ja toimivat, häiriönsietokykyiset toimitusketjut. Suomessa tämä korostuu erityisesti huoltovarmuuden näkökulmasta. Kriittisiä tuotteita ja materiaaleja ei voida kriisitilanteessa välttämättä saada nopeasti ulkomailta, joten kotimaisen tuotannon rakentaminen ja laajentaminen on tehtävä normaalioloissa. Valiokunta korostaa, että Puolustusvoimat tarvitsee luotettavia teollisia kumppaneita, joiden tehtävänä on vastata maanpuolustukselle tärkeiden tuotantolaitosten rakentamisesta ja toiminnasta niin normaali- kuin poikkeusoloissa. Räjähde- ja ammustuotanto on pitkälti yhtiöitetty, ja se on kaupallisten, mutta strategisten yritysten käsissä (esim. Nammo ja Forcit).

*(16)* Esityksen tavoitteet ovat kansallisen turvallisuuden parantamisen näkökulmasta selvät ja välttämättömät. Esityksen yleistä yhteiskunnallista hyväksyttävyyttä arvioitaessa keskeinen näkökohta on se, että valitusoikeutta ei muuteta, vaan se säilyy laajana, vaikka menettelyjä nopeutetaan ja joitakin tietoja voidaan turvallisuussyistä rajata. Tärkeää on myös se, että muutoksenhaku ei ole merkityksetöntä, vaan luvanhakija asettaa hyväksyttävän vakuuden. Vakuus on tarkoitettu kattamaan rakennuspaikan ennallistaminen ja muut mahdolliset kustannukset, joita voi syntyä, jos lupa myöhemmin kumotaan tai sitä muutetaan.

*(17)* Valiokunta korostaa lisäksi, että tarkoitus ei ole luoda yleistä oikopolkua rakentamiseen, vaan rajata menettely harvoille, puolustusministeriön lausunnolla maanpuolustukselle olennaisiksi todetuille hankkeille. Näin pyritään varmistamaan, että Suomi pystyy tarvittaessa nopeasti käynnistämään ja toteuttamaan kriittisiä teollisia investointeja, jotka ovat tärkeitä puolustuksen ja huoltovarmuuden kannalta. Valiokunta pitää erittäin tärkeänä pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman linjausta siitä, hallitus vahvistaa kotimaisen puolustusteollisuuden toimintaedellytyksiä tavoitteenaan kasvattaa erityisesti kotimaista ammustuotantoa.

*(18)* Valiokunta painottaa, että vastaavanlaista lainsäädännön uudistamista, jossa tavoitteena on maanpuolustuksen intressien turvaaminen muuttuneessa turvallisuustilanteessa, on paljon.

Viranomaisyhteistyötä on tiivistettävä erilaisissa hankkeissa, jotka suoraan tai epäsuorasti koskevat kansallista turvallisuutta. Keskeinen kehittämistarve eri säädöshankkeissa liittyy kansallista turvallisuutta koskevien vaikutusten selvittämiseen ja arvioimiseen.

*(19)* Puolustusministeriön tai sisäministeriön esittelyvastuulle kuuluvan lainsäädännön valmistelussa kansallisen turvallisuuden näkökulma tulee luonnollisesti asianmukaisesti huomioiduksi, ja usein esityksen lähtökohtana ovatkin kansallisen turvallisuuden tarpeet tai tavoitteena on kansallisen turvallisuuden parantaminen. Esimerkiksi paikkatiedoilla on merkittävä kansallisen turvallisuuden ulottuvuus (PuVL 12/2018 vp). Valiokunta viittaa tässä yhteydessä myös EU:n energiatehokkuusdirektiivistä antamaansa lausuntoon (PuVL 9/2021 vp), jossa tuotiin esiin muun muassa se, että Puolustusvoimien käytössä olevien rakennusten kohdekohtaiset tiedot ovat salassa pidettäviä asioita. Ylipäätään EU-tason sääntelyllä on merkittäviä suoria ja epäsuoria vaikutuksia kansalliseen turvallisuuteen ja puolustuksen järjestelyihin.

*(20)* Muissa ministeriöissä kuin ulkoisesta ja sisäisestä turvallisuudesta vastaavissa voi olla vaikea tunnistaa kansalliseen turvallisuuteen vaikuttavia tekijöitä. Valiokunta näkee tarpeellisena, että lakihankkeita, joihin voidaan arvioida sisältyvän vaikutuksia kansalliseen turvallisuuteen, tarkastellaan säännönmukaisesti myös Turvallisuuskomiteassa tai muussa tarkoitukseen sopivassa poikkihallinnollisessa ohjaus- tai koordinaatioryhmässä. Turvallisuuskomitea on kokonaisturvallisuuteen liittyvä ennakoivan varautumisen pysyvä ja laajapohjainen yhteistoimintaelin, joten sen käyttö tällaiseen arviointiin olisi monella tavalla luontevaa.

## VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Puolustusvaliokunta esittää,

*että ympäristövaliokunta ottaa edellä olevan huomioon*.

**Valiokunnan lausunto PuVL 2/2026 vp**

Helsingissä 24.2.2026

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Heikki Autto kok
varapuheenjohtaja Mikko Savola kesk
jäsen Hanna Holopainen vihr
jäsen Tomi Immonen ps
jäsen Riitta Kaarisalo sd
jäsen Mika Kari sd
jäsen Pauli Kiuru kok
jäsen Jarno Limnell kok
jäsen Juha Mäenpää ps
jäsen Jari Ronkainen ps
jäsen Hanna Räsänen kesk
jäsen Paula Werning sd

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Heikki Savola